

ДЛЯ ПАЦІЄНТІВ • ЖОВТЕНЬ 2022

ЗДОРОВА УКРАЇНА

НАЙАКТУАЛЬНІШЕ ПРО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

ЕЛЕКТРОННИЙ РЕЦЕПТ НА НАРКОТИЧНІ ЛІКИ: НАВІЩО ВІН ПОТРІБЕН

3 листопада в Україні запрацює електронний рецепт на наркотичні (психотропні) лікарські засоби. Йдеться про препарати з обмеженим обігом, тобто ті, які застосовуються виключно за певними медичними показаннями та відпуск яких підлягає суворій звітності.

Як було раніше: пацієнти так само отримували наркотичні ліки лише за призначенням лікаря, але рецепти виписувалися на паперовому рецептурному бланку форми № 3. Після впровадження е-рецепта паперові рецепти певний час будуть використовувати в тих медичних закладах, які ще не працюють з електронною системою охорони здоров'я (ЕСОЗ).

Чому важливо здійснювати відпуск наркотичних (психотропних) лікарських засобів за е-рецептом?

Наразі майже неможливо з'ясувати, скільки саме пацієнтів потребують знеболення опіоїдними анальгетиками, оскільки наркотичні лікарські засоби можуть призначатися на різних етапах лікування, незалежно від

віку пацієнта, стадії захворювання тощо. Однак під час війни кількість пацієнтів, які потребують знеболення опіоїдними анальгетиками, суттєво збільшилася. Електронний рецепт на наркотичні препарати полегшить доступ до ліків пацієнтам, які потребують складного лікування, та водночас посилить контроль за відпуском цієї групи ліків у аптеці.

Які переваги електронного рецепта:

1. Для держави і суспільства — це посилення контролю за відпуском наркотичних препаратів в аптеках та прозорості цього процесу.
2. Для лікарів — проста і зрозуміла процедура виписування е-рецептів: лікарям не потрібно вручну заповнювати всі поля — програмний інтерфейс забезпечує використання шаблонів та довідників. Відповідно, менша ймовірність зробити помилку в призначенні, інформації про пацієнта. Крім того, менше паперової роботи: облік та звітність рецептурних бланків забезпечує ЕСОЗ.

3. Для працівників аптек — не потрібно вчитуватися в почерк лікаря, зберігати рецептурні бланки по декілька років, звітувати про відпуск наркотичних лікарських засобів. Усе це відбувається автоматично в ЕСОЗ.
4. Для пацієнтів — можливість отримати повторний е-рецепт на потрібні ліки дистанційно. У випадку затяжного чи хронічного захворювання або за необхідності продовжити лікування пацієнт може отримати електронний рецепт на потрібні ліки, подзвонивши до лікаря чи написавши у месенджер. Як і при фізичному прийомі, пацієнт отримає смс-повідомлення з номером рецепта і кодом його погашення для придбання ліків у аптеці за власні кошти. Виняток — призначення ліків для замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів: у такому випадку пацієнти мають отримати е-рецепт тільки на фізичному прийомі.

ПЕРЕВАГИ Е-РЕЦЕПТА НА НАРКОТИЧНІ ЛІКИ

- ✓ Для держави і суспільства — прозорість та посилення контролю за відпуском ліків.
- ✓ Для лікарів — проста і зрозуміла процедура, менша ймовірність помилитися при виписуванні.
- ✓ Для працівників аптек — не потрібно зберігати бланки та звітувати про відпущені ліки.
- ✓ Для пацієнтів — можливість отримати е-рецепт дистанційно (крім ліків для замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів).

ОНКОЛОГ РОМАН КІЗИМА — ПРО МІФИ НАВКОЛО ПРИЗНАЧЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЕЛЕКТРОННИЙ РЕЦЕПТ ТА КОРПОРАТИВНУ ЛІКАРСЬКУ ЕТИКУ

Роман Кізіма — дитячий лікар-онколог. Очолює підрозділ клініки дитячої онкології та трансплантації кісткового мозку в лікарні «Західноукраїнський спеціалізований дитячий медичний центр».

Пацієнти — важкохворі діти, тож постійно виникає питання правильного знеболення і доступу до нього. Пан Роман коментує правильне застосування наркотичних і психотропних засобів і те, як на це вплине впровадження електронного рецепта. А також — цифрову медицину майбутнього.

Для чого в лікарській практиці застосовуються наркотичні та психотропні засоби?

Пацієнти зі злоякісними захворюваннями мають дуже часто нестерпний біль, відповідно, звичайні

анальгетики не здатні забезпечити знеболення. Часто такий біль виникає у пацієнтів, які отримують паліативну допомогу, і використання опіоїдних анальгетиків суттєво покращує якість їхнього життя. Водночас така потреба може виникати і в інших пацієнтів, найчастіше — в післяопераційний період.

Також психотропні засоби призначають лікарі, які займаються психіатрією, невротичними станами. Тому ці препарати застосовуються і в моїй лікарській практиці, оскільки психологічні зміни, неспокій і серйозні психоневрологічні розлади є супутньою патологією онкохворих пацієнтів, бо вони тривожаться, мають пригнічений стан. Тож такі препарати ми застосовуємо, зокрема, і з метою усунення тривожних станів пацієнтів. Ми, лікарі, вважаємо, що це є адекватні препарати, які мають своє місце в фармакології. І, безумовно, поширення культури їх застосування за медичними показаннями є правильним.

Чи можна визначити кількісні показники щодо того, скільком пацієнтам така допомога потрібна і як цифра змінюється в контексті війни?

Якщо говорити про пацієнтів у важкому стані, то 50% або й більше пацієнтів потребують знеболення.

Ми маємо справу з дітьми. По суті, кожен пацієнт на певному етапі лікування потребує наркотичного знеболення для болючих процедур, тому що знеболення звичайними нестероїдними протизапальними засобами недостатньо. Деякі діагностичні процедури є досить болючими або потребують заспокоєння дитини.

Застосування наркотичних знеболювальних у лікуванні важкопоранених військових — необхідна умова того, що вони можуть витримати біль. Також є певні лікарські процедури, післяопераційні наслідки, коли необхідно такі препарати застосовувати, інакше просто неможливо сподіватися на якийсь успіх.

Чи є зараз труднощі в пацієнтів із доступом до знеболення?

Труднощі завжди були. Але якщо в голові лікарської команди закладено те, що пацієнту необхідне знеболення і не можна втікати від відповідальності, то лікарі без остраху роблять усе, щоби пацієнт вчасно та безперешкодно отримав потрібні ліки. Насправді проблема в головах, бо ситуація з наркотиками дуже міфологізована — люди просто бояться відповідальності.

Наскільки часті випадки неправомірного призначення наркотичних препаратів?

У країнах із менш жорсткими формами контролю, як не парадоксально, виникає менше проблем з неправомірним використанням наркотичних препаратів. Надмірний контроль тільки створює бар'єри для пацієнтів у отриманні ліків. Якщо ж лікарі мали неприємні інциденти з неправомірного контролю — приміром, щось неправильно заповнили в журналі, — з'являється новий елемент стримування і стигматизації, це позначається на працівниках, які не відчувають підтримки в колективі. Також це трапляється в лікарнях, де немає сформованої етики. Отже, надмірний контроль не досягає своєї мети.

Тема опіоїдних засобів довгий час була стигматизованою навіть серед медичних працівників. Чи змінилося зараз ставлення?

Дуже змінилося завдяки бурхливому розвитку сфери паліативної медицини. Зараз ми спостерігаємо неймовірний прогрес щодо того, кого і як знеболювати, як не боятися цього, як отримувати доступ до ліків. Фентанілові пластирі, морфін включено в офіційні закупівлі — раніше собі таке важко було уявити! А тепер держава закуповує такі препарати і розподіляє їх по лікарнях. Велику роль зіграло отримання цих препаратів як гуманітарної допомоги.

Зараз пацієнти, які потребують складного лікування, мають отримувати рецепт на наркотичні лікарські засоби кожні десять днів на фізичному прийомі у лікаря. На Вашу

думку, чи покращиться доступ до ліків із впровадженням електронного рецепта?

Пам'ятаєте, як усі боялися впровадження електронної системи охорони здоров'я, скільки існувало міфів про те, як це буде важко? А сьогодні майже всі ми підписали декларації з сімейними лікарями і стільки питань вирішується дистанційно: не треба сидіти в чергах по лікарняні, медичні висновки, які всі отримують електронним шляхом, зручно стало отримувати телеконсультації.

Те саме відбудеться з е-рецептами на наркотичні засоби: першочергово це ліквідація бар'єрів для пацієнта. Водночас лікар буде мати безліч інструментів, щоб відстежувати ефективність лікування, коригувати дозування тощо. Друге — це облік. Папірчики накопичуються і втрачаються. Електронна система — це контроль. І також лікарів автоматизація процесу позбавить зайвої роботи і звільнить час для власного розвитку.

Наскільки швидко ми зможемо розвинути у лікарів культуру цифровізації?

Це комплексна проблема. Вважаю, що якщо працювати комплексно, то доволі швидко. Так швидко, як було впроваджено «Дію», і тепер усі нею тішаться, навіть старші люди.

Я працюю в лікарні, де багато лікарів поважного віку. Всі вони навчилися працювати з ЕСОЗ, МІС протягом доволі короткого часу. Грамотно працюють. Ми бачимо приклади з Західної Європи, де лікарні повністю відмовляються від паперової документації і все працює через електронні сис-

теми. Важливу роль відіграє також корпоративна культура в лікарні. Там, де є кілька лідерів, які допомагають колегам швидше опанувати цифрові навички, дбають, щоб у кожному кабінеті стояло по декілька комп'ютерів і не треба стояти в черзі, щоб ввести дані, — таке середовище підхоплює тих, хто до нього долучається, і вони швидко все опановують.

Які поради Ви б дали тим, хто тільки починає свою роботу в ЕСОЗ?

У першу чергу — не боятися. Я помітив, що серед старших колег є острах щось зробити неправильно.

Електронна система краща за будь-який папірчик: вона дозволяє все виправити, навіть якщо ви зробили помилку, причому навіть через тривалий час. Тому вчіться, не бійтеся нового.

Варто усвідомити, що цифровізація — це невідворотні зміни, це вже та медицина майбутнього, про яку довгий час всі захоплено говорили.

**ОРИГІНАЛ
ІНТЕРВ'Ю – ЗА
ПОСИЛАННЯМ:**

ПИТАННЯ/ВІДПОВІДІ

ОТРИМАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО РЕЦЕПТА НА НАРКОТИЧНІ ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ

? На які наркотичні та психотропні препарати потрібен е-рецепт?

Ідеться про ліки, які мають наркотичну або психотропну дію та обіг яких є суворо обмеженим. Такі препарати застосовуються виключно за рецептом лікаря і за конкретними медичними показаннями. Нині ці препарати можна придбати в аптеці тільки за рецептом на спеціальному рожевому бланку форми № 3. З листопада на випуск цих ліків впроваджується новий цифровий інструмент — електронний рецепт.

? Як отримати е-рецепт на наркотичні лікарські засоби?

1. На прийомі у лікаря, який працює з електронною системою охорони здоров'я. Якщо лікар не працює з ЕСОЗ, він виписує пацієнту паперовий рецепт на спеціальному рожевому бланку.
2. Лікар оглядає пацієнта, вносить дані про стан здоров'я в ЕСОЗ та фіксує призначення у вигляді е-рецепта.
3. Пацієнту надійде смс-повідомлення з номером рецепта та унікальним кодом погашення. За потреби лікар може надрукувати довідку з інформацією про рецепт, діючу речовину препарату, дозування, тривалість лікування та рекомендації щодо прийому.
4. Протягом десяти днів пацієнт зможе отримати ліки в аптеці, яку підключено до ЕСОЗ і яка має відповідну ліцензію на випуск наркотичних препаратів. Для цього достатньо назвати фармацевту номер рецепта і код погашення.

? У яких лікарнях можна отримати рецепт на наркотичні ліки?

Рецепт можуть виписувати лікарі закладів охорони здоров'я усіх форм

власності. Зокрема, технічна можливість виписати електронний рецепт доступна як для сімейного лікаря, так і для вузькопрофільного спеціаліста — онколога, хірурга чи психіатра.

? У яких аптеках можна буде придбати наркотичні ліки за рецептом?

Придбати ліки за е-рецептом можна буде в аптеках, які мають відповідну ліцензію на випуск наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та працюють з електронною системою охорони здоров'я.

? Чи можна отримати е-рецепт на наркотичні ліки дистанційно?

Так, лікар і пацієнт можуть спілкуватися за допомогою телефону чи месенджерів у визначений робочий час. Тож така можливість отримати повторний е-рецепт дистанційно є у пацієнтів із хронічними чи затяжними захворюваннями або в разі необхідності продовжити лікування. Як і на фізичному прийомі, пацієнт отримає смс-повідомлення з номером е-рецепта та кодом підтвердження на номер телефону, внесений до системи. **ВИНЯТОК:** призначення ліків при проведенні замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів. Такі пацієнти мають отримати е-рецепт тільки на фізичному прийомі.

? Який строк погашення е-рецепта на наркотичні препарати?

Електронний рецепт на наркотичні лікарські засоби дійсний протягом десяти днів з дати його підписання в електронній системі охорони здоров'я.

? Чи можна буде замінити лікарський засіб у рецепті?

Лікар виписує е-рецепт на одне найменування лікарського засобу за міжнародною непатентованою назвою препарату. При погашенні рецепта фармацевт перевіряє рецепт і пропонує пацієнтові наявні препарати зі вказаною діючою речовиною. Так пацієнт має можливість самостійно прийняти рішення щодо бренду лікарського засобу відповідно до власного бюджету.

? Чи можна буде придбати меншу кількість препарату, ніж вказано в рецепті?

Так, функціонал електронного рецепта дозволяє погасити рецепт на меншу кількість лікарського засобу, ніж зазначено в рецепті. При цьому повторно отримувати рецепт для відпуску залишку ліків не потрібно.

? Чи обов'язкова декларація для отримання е-рецепта на наркотичні лікарські засоби?

Декларація з сімейним лікарем не обов'язкова. Проте пацієнт має бути зареєстрований в ЕСОЗ. Це можна зробити, підписавши декларацію або зареєструвавшись у системі на прийомі в іншого лікаря.

? Чи будуть діяти паперові рецепти для відпуску препаратів на пільгових умовах?

Так, наркотичні (психотропні) лікарські засоби на пільгових умовах можна отримати лише за паперовим рецептом, і ця норма діятиме щонайменше до 2023 року.